

kermans voegt zelfs een glossarium van de Franciscanessen van Heythuysen in Nederland bij, p. 437 e.v.) in deze twee studies uiteengezet worden gebracht, hadden natuurlijk ook te maken met externe institutionele kaders. Daarbij kan worden gedacht aan de kerkleiding op diocesaan en mondiaal niveau, maar ook aan de wereldlijke overheid, die inzake onderwijs en verpleging zeker in de loop van deze eeuw allerlei kwaliteitseisen begon te stellen. Geen van beide auteurs heeft de rol en invloed van die instituties expliciet gethematiseerd, hoewel her en der wel op die instituties gezinspeeld wordt. Dat lijkt mij een manco, ook tegen de achtergrond van hetgeen hierboven over het spanningsveld tussen universaliteit en localiteit werd gesteld.

Een thema dat zonder meer uit de gender-benadering voortvloeit, is de 'gender-(in)equality' tussen mannen en vrouwen. Een verwijzing naar katholieke mannenculturen, zoals belichaamd in gemeenschappen van paters en fraters heb ik dan ook node gemist.

Het lijkt mij tenslotte van belang dat ook met betrekking tot andere congregaties studies worden verricht in de lijn van Eijt en Ackermans. Waar mogelijk zou dan met bovenstaande kanttekeningen rekening moeten worden gehouden. Via die detailstudies kan allereerst het congregatieland-schap in Nederland zo volledig mogelijk in kaart worden gebracht. Op basis daarvan kan vervolgens een overkoepelend onderzoeksproject vanuit een vergelijkend perspectief worden gestart. Ongetwijfeld zullen zich tijdens de totstandkoming van de afzonderlijke congregatiegeschiedenissen de nodige relevante vergelijkingspunten uitkristalliseren. Een aantal ervan zal een 'ad intra'-karakter hebben, want gericht zijn op de betrokken religieuzen en hun zelfbeeld. Andere zullen 'ad extra' van aard zijn, want betrekking hebben op de 'objecten', waarop de door die religieuzen verleende zorg gericht is. Vragen rond beeldvorming zullen hierbij niet buiten beschouwing kunnen blijven. Uiteraard zal de vraag naar continuïteit en discontinuïteit in die verleende zorg ook gethematiseerd moeten worden.

* Besproken werden:

Ackermans, Gian, *Vereeniging van vrouwen ... Franciscanessen van Heythuysen in Nederland (1900-1975)*, Provinciaalarchief Franciscanessen van Heythuysen, Heythuysen, 1994, 496 bldz., ISBN 90-900-7455-4.

Eijt, J.M.A., *Religieuze vrouwen: bruid, moeder, zuster. Geschiedenis van twee Nederlandse zustercongregaties, 1820-1940. Een wetenschappelijke proeve op het gebied van de Letteren*, Verloren, Hilversum, 1995, 456 bldz., ISBN 90-6550-520-2.

Heijst, Annelies van en Marjet Derks (red.), *Terra Incognita. Historisch onderzoek naar katholicisme en vrouwelijkheid*, Kok, Kampen, 1994, 210 bldz., ISBN 90-391-0593-6.